

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. In quo genere Causæ Præmissæ concurrant ad Conclusionem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

copula, ſeu utriuſq; nexus & poteſt clarè explicari exemplo ſecundæ operationis, nam ſicuti in iudicio adefſt apprehenſio ſubjecti & apprehenſio prædicati, ſic in diſcurſu adefſt iudicium antecedentis noti & cognitio conſequentis ignoti, & ſicut in iudicio adefſt connexio terminorum per copulam Eſt ſignificata, in quâ formalitèr conſiſtit iudicium, ita in diſcurſu adefſt connexio propoſitionum, per ly ergò ſignificata, in quâ connexione & illatione conſiſtit diſcurſus formalitèr, non verò in eo, quòd unico actu attingat præmiſſas & concluſionem.

Urgetur. Poteſt intellectus unico actu plura cognoscere, ſed quando intellectus pluribus actibus unum per aliud cognoscit eſt diſcurſus; ergò erit etiam diſcurſus, quando per unum actum plura cognoscit, unum ex alio deducendo. R. diſt. ma. poteſt plura cognoscere diſcurſivè, nego ma. apprehenſivè vel iudicativè tranſcat ma. & diſtinguo etiam mi. ſi illi actus dicant habitudinem ad ſe invicem, concedo, ſi non dicant, nego mi. & conſequentiam. Itaq; licèt unico actu plura poſſent cognosci, talis cognitio non erit diſcurſus, ſed vel prima, vel ſecunda mentis operatio.

VIII.

Quomodo intellectus poſſit tendere in obiectum formale & materiale.

Arguitur contra ſecundam Concluſionem; Potentia intellectiva poteſt eodem actu tendere in obiectum formale & materiale, ſeu in obiectum quod & rationem quâ, ſed præmiſſæ ſunt rationes quâ & concluſio eſt illud, quod apprehenditur & cognoscitur; ergò intellectus eodem actu poteſt tendere in concluſionem & præmiſſas. Probatur ma. poteſt eadem potentia viſiva attingere ſimul uno actu lucem & colorem; ergò etiam eadem potentia intellectiva. R. diſt. ma. & rationem quâ, id eſt rationem in quâ & per quam, concedo ma. poteſt attingere potentia intellectiva obiectum materiale & formale, ſeu obiectum quod & rationem quâ, id eſt ex quâ, nego ma. & diſt. ſimilitèr minori, nego conſequentiam, ad probationem majoris dico lucem & colorem eſſe rationem in quâ, ſeu per quam adeoq; unico actu attingi poſſunt, præmiſſæ verò reſpectu concluſionis ſunt ratio ex quâ; unde ſufficit ut ſimul cognoscatur concluſio, licèt non eodem actu.

Instatur. Revelatio eſt ratio ex quâ credimus propoſitis credendis, ſed non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem; ergò nec poterit quis tendere in concluſionem, quin tendat in rationem ex quâ, ſeu in præmiſſas. R. 1. negando ma. quia revelatio eſt potius ratio per quam, ut patet ex dictis. R. 2. permittendo tranſire ma. diſt. non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem, quatenus actus fidei dicit dependentiam ad revelationem, concedo mi. quatenus actus, quo creditur revelatum, ſit etiam actus, quo creditur revelatio, nego ant. & diſt. ſimilitèr conſequens & nego conſequentiam.

Urgetur. Voluntas poteſt eodem actu ferri in medium & in finem; ergò etiam intellectus eodem actu credere revelatum & revelationem, & ſi hoc; ergò etiam eodem actu ferri in præmiſſas & concluſionem, probatur conſe-

quentia, quia ſicut propter finem ſunt media, ita propter concluſionem ſunt præmiſſæ; ergò etiam eodem actu in concluſionem & in præmiſſas ferri poteſt, quia ſicut media ſunt ordinata ad finem, ita præmiſſæ ad concluſionem. R. negando conſequentiam cum conſequentia probationis ratio diſparitatis eſt. Quia in fine & in mediis eadem reperitur bonitas, & ſic facile unus actus circa eadem haberi poteſt, ſed in concluſione & in præmiſſis eſt duplex veritas, adeoq; etiam duplex aſſenſus diverſæ rationis haberi debet.

Arguitur pro Eodem. Plus exprimit actus aliquis ſub hac nota illationis Ergò, quàm ſine ea, *verbi gratia*, plus eſt dicere: *Omnis homo eſt animal, ſed Petrus eſt homo; Ergò (inferendo) Petrus eſt animal*, quàm dicere: *Petrus eſt animal*, ergò per actum illum, quo dico: *Ergò Petrus eſt animal*, non attingitur ſola hæc nuda propoſitio, ſed etiam illæ duæ priores, ex quibus eſt deducta & conſequentèr unico actu attingitur concluſio & præmiſſæ. R. negando conſequentiam, quia licèt verum ſit, quod plus attingatur, quàm nuda illa propoſitio, illud tamen quod ſimul attingitur, non ſunt præmiſſæ, ſed dependentia veritatis concluſionis à veritate præmiſſarum veluti à cauſa.

Instatur. Hinc ſequitur, quòd ille actus non attingat ſolam concluſionem, ſed etiam præmiſſas; ergò erit idem actus, qui attingit tam hanc quàm illas. Probatur ſequela, dependentia eſt eſſentialitèr relatio, ſed hæc non poteſt concipi ſine extremis; ergò nec actus ille cognoscens concluſionem dependentem à præmiſſis ſine cognitione præmiſſarum. R. negando ſequelam, quia licèt fuerit dictum, quòd per concluſionem attingantur præmiſſæ, non fuit tamen aſſertum, quòd eodem actu, ſed quòd diverſo. Ad probationem minorem dico, quòd non requiritur ad relationem, quòd eadem cognitione percipiatur relatio & extrema ſimul, ſed ſufficit, quòd diverſis actibus, ſed eodem instanti temporis ſimul, ſicut neq; cum cognoviſſimus effectum, eodem actu cognoviſſimus cauſam, ſed diverſo, licèt ſimul tempore.

QUÆSTIO II.

In quo genere cauſæ Præmiſſæ concurrant ad concluſionem?

Certum eſt apud omnes, quòd Concluſio dependeat eſſentialitèr à præmiſſis, eaſq; neceſſariò reſpiciat, utpote cum ſit cognitio deducta ex iis, hinc in quæſtionem vocatur, an concurrant in genere cauſæ formalis, vel materialis, vel etiam finalis, aut efficientis? & poſſet quidem quæſtio etiam moveri de præmiſſis obiectivis, quia tamen hæc non ſunt univerſalitèr cauſæ, utpote cum frequentèr ſint ab effectu, vel alio aliquo extrinſeco, hinc tantummodò reſolvenda eſt quæſtio, iis ut formalitèr ſumptis. Circa quam materiam quadruplex eſt ſententia: Prima dicit: quòd ſi in præmiſſis admittenda eſt aliqua cauſalitas reſpectu concluſionis, tanquàm cauſæ materialis extrinſecæ ex eo, quòd termini ex quibus conſtat concluſio deſuman-

defumantur à præmissis adeoq; videntur subministrare materiam. Ita Rubion, Durand. Apoll. Secunda sententia dicit: Præmissas concurrere in genere causæ formalis extrinsecæ quatenus assensus præmissarum informando & illuminando intellectum determinat illum per representationem objecti & medii ad hanc & non illam conclusionem elicendam. Ita Hurtadus, Morifanus, Arriaga. Tertia dicit: quod conclusio non dependeat à præmissis, earumq; assensus, tanquam à causa efficiente, sed solum esse conditionem sine quâ non. Ita Averſa Amicus &c. Quarta deniq; opinio tenet assensum præmissarum concurrere ad conclusionem, in genere causæ efficientis: ita D. quæst. prima Prologi ad secundum, ubi contra D. Thomam arguendo ait: Præterea supponit, quod principia sunt distinctiva habitus conclusionis in alio genere causæ, quàm ut principia effectiva, quod falsum est, quia si aliquam rationem causæ distinctivæ habent, ad habitus istos non habent, nisi rationem causæ effectivæ. Scotum sequuntur Complut. Foletus, Ruvius, Didacus à Jesu & major pars Thomistarum. Itaq; supponendo, tanquam in dubitatum, quod præmissæ non sint causa finalis, quia potius præmissæ assumuntur propter conclusionem, quàm e contra, ideo

effectum, sed præmissæ virtualiter continent suum effectum ex Philosopho 1. Post. 1. & 2. deinde effectus debet assimilari causæ suæ, sed conclusio si non totaliter, plurimum, assimilatur præmissis, quia ex certitudine evidentia, & veritate præmissarum mensuramus certitudinem, evidentiam & veritatem conclusionis, ergo: tandem requiritur, quod causa sit prior suo effectui, & effectus à causa dependeat, sed hoc totum habent præmissæ, respectu conclusionis, ergo. Probatur mi. quia inter conclusionem & præmissas est dependentia tam essentialis, ut si præmissæ non essent in intellectu, impossibile esset intellectum facere conclusionem, quia conclusio, ut talis, dicit ordinem ad præmissas, à quibus accipit suam veritatem, & si intellectus eliceret, verbi gratiâ, hanc propositionem; ergo Petrus est risibilis, non esset conclusio, quia hæc est scientia & discursus, illa autem tantum simplex propositio & iudicium.

Dices: Cum Amico & Averſa, ex hoc sequi, præmissas esse tantum condiciones, sine quibus non, adeoq; non concurrere effectivè. Sed **Contra.** Tunc requiritur conditio sine quâ non, quando agens est indispotum, vel impeditum, & illa conditio est quædam impedimentum ablatio, ideoq; non dicitur causare effectum, ut patet in approximatione ignis, ad lignum, si autem agens & passum sint debite approximata, non impedita, nisi sequatur actio, signum est, quod agens non habeat adæquatam virtutem, sed petit suppleri ab alio, alias præcluderetur omnis via ostendendi activitatem causarum, posset enim quilibet pro libitu dicere omnem causam secundam esse conditionem sine quâ non, & effectum à sola prima dependere, si ergo intellectus ex se non impeditus ad agendum, nec ad recipiendum actum conclusionis haberet completam virtutem produendi conclusionem, produceret eam sine præmissis.

Dices Cum Arriaga: Illas tantum præmissas esse causas formales extrinsecas, non vero efficientes. Sed **Contra.** Secundum Arriagam, & alios ejusdem opinionis, illæ præmissæ, ut sunt causæ formales extrinsecæ, tantum illuminant intellectum & proponunt, seu approximant subjectum, sed certum est, quod præmissæ circa conclusionem adhuc plus faciant; ergo non sunt tantum causæ formales extrinsecæ. Probatur mi. Quia apprehensio illuminat intellectum & etiam proponit intellectui iudicandum, sed majorem causalitatem habent præmissæ, circa conclusionem, quàm apprehensio circa iudicium, cum assensus conclusionis illativè, & quasi per impulsum inferatur, non sic iudicium ex præmissis. Sed directè conclusionem impugnando in contra

Arguitur. Si quis proponat hoc aut simile Enthymema: *Omne animal rationale est homo; ergo Christus est homo,* consequens non causatur ab antecedente; ergo præmissæ non sunt causa conclusionis effectiva; probatur ant. nulum naturale potest causare aliquid supernaturale, sed tò *omne animal rationale est homo,* est naturale & tò *Christus est homo, est supernaturale;* ergo non potest causari ab illo antecedente. R.

IV.

Non licet inferri esse tantum conditiones.

V.

Nec esse causas formales.

VI.

In quolibet enthymemate subintelligitur minor.

II. **Dico 1.** Præmissæ non concurrunt ad conclusionem in genere causæ materiali, vel formalis proprie loquendo. Hæc est contra 1. & 2. sent. & Probatur: Quæcumque concurrunt in genere causæ formalis & materialis, debent ita concurrere, ut constituant aliquid unum compositum, quorum unum se habeat per modum actus, & alterum per modum potentia, sed præmissæ non sic concurrunt; ergo non concurrunt in genere causæ formalis & materialis ma. patet ex omnibus compositis Physicis. Probatur etiam minor, quia ex præmissis & conclusione non resultat unum per se Physicum, ergo. Probatur ant. quia sunt diversi actus præmissarum & conclusionis, quorum quilibet in sua entitate completus est, nec habet se ad alterum per modum alicujus perfectivi, vel perfectibilis. Dixi proprie loquendo, quia non intendo absolute negare, præmissas saltem objectivas posse aliquo modo dici causa formalis & materialis conclusionis, quatenus termini conclusionis sunt termini præmissarum materialis, formalis vero, quatenus præmissæ specificant conclusionem, quæ specificatio videtur posse pertinere ad genus causæ formalis saltem extrinsecæ.

III. **Dico 2.** Probabilis est, quod præmissæ effectivè concurrant ad assensum Conclusionis. Ita Doctor supra, cuius proinde etiam autoritate, probatur conclusio, sicut etiam D. Augustini in Dialect. 3. ubi ait de Conclusionem: *Summa confictor ex confectis,* scilicet conclusio efficitur à præmissis & lib. 1. contra Crescon. 20. *velit nolit efficitur.*

Probatur etiam ratione: Quia omnia indicia ex quibus à posteriori colligi potest, quod aliquid sit alterius causa effectiva, reperiuntur in præmissis respectu conclusionis; ergo verè efficienter concurrunt. Probatur ant. causa efficiens debet virtualiter continere suum

F. Amandi Hermann Logica.

in hoc, & quolibet alio simili enthymemate, sub intelligi istam minorem: Christus est animal rationale, quæ est in intellectu licet non proferatur voce, estq; de fide & ideo potest causare hanc conclusionem, quæ non est de fide, sed potius conclusio Theologica, quid sit autem Conclusio Theologica, dicitur in eadem scientia. Sed

Instatur. Nulla causa potest aliquid causare Physicè, nisi existat, sed illa minor non existit, ergo non potest causare illam conclusionem. *R. 1.* distinguendo ma. nisi existat Physicè, vel moralitèr, concedo ma. nisi existat Physicè, nego ma. quia sacramenta causant gratiam (secundùm aliquam probabilem sententiam etiam Physicè) quando non existunt, ut patet, quia quando profertur forma in baptisate completè non existunt amplius partes priores. Imò in casu, quo obex positus est, quando reviviscunt produunt suum effectum etiam quodammodo non moralitèr existens, & distincta similiter mi. nego consequentiam. *R. 2.* negando mi. quia illa minor verè existit in intellectu, licet non proferatur, adeoq; habet adhuc veram rationem & efficientiam, ad producendam conclusionem.

Urgetur. Potest haberi assensus Conclusionis absq; eo, quòd existant præmissæ Physicè, vel moralitèr, vel in intellectu; ergo præmissæ non sunt causa conclusionis; probatur ant. quia potest aliquis recordari alicujus conclusionis, quam etiam proponit absq; eo, quòd recordatur, quòd ipsam probaverit his, vel illis præmissis; ergo potest haberi assensus Conclusionis absq; eo, quòd præmissæ existant Physicè, vel moralitèr, vel in intellectu. *R. dist. ant.* Potest haberi conclusio, quæ conclusio, nego ant. quæ propositio, concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; conclusio, quæ conclusio essentialitèr dependet à præmissis, quia est tertia mentis operatio, quæ in hoc consistit, quod unum ex alio inferatur.

Replicatur. Dependencia non arguit autem causalitatem, quia secunda mentis operatio non potest esse sine prima, & tamen prima non est causa secunda, volitio haberi nequit sine intellectu, & tamen intellectio non est causa volitionis; ergo nulla solutio per dependentiam. *R. disting. ant.* dependencia causæ efficientis non arguit causalitatem; nego ant. ad primam probationem dico, secundam mentis operationem causari, quandoq; à prima si termini illi sint per se noti & evidentes, quamvis autem non ordinariè id præstant non est tamen paritas, quia conclusio sequitur necessariò per aliquam vim impulsivam & effectivam, non sic autem iudicium ex terminis apprehensis, nisi sint evidentes & ex se noti, & per hoc patet etiam ad probationem secundam, quia volitio proposita intellectu non necessariò sequitur, nec ab ipsa specificatur intellectu sicuti conclusio à præmissis. Quod si tamen præcavere velis ad hanc replicam. Responde ad Urtionem 2. dist. consequens non sunt causa conclusionis huius, quam quis haberet, quando recordaretur alicujus conclusionis & non recordaretur dis-

curus clarè, sed tantùm in confuso, concedo consequentiam, non sunt causa conclusionis, quando actu sunt proposita, nego consequentiam, & Ratio est, quia conclusio est distinctæ rationis ab illa, quam habet quis dependentèr à præmissis actu propositis, si quidem prima dependet à memoria alicujus discursus, in confuso & consequentèr, hæc conclusio à discursu in confuso ac proinde minus certa minusq; clara est, secunda vero dependet ab actuali discursu determinato à quo certior, & clarior habetur conclusio, ac proinde etiam majorem evidentiam habet.

QUÆSTIO III.

Sub quâ ratione debeant esse præmissæ cum conclusione.

Hæc Quæstio videtur ideo moveri ex eo, quòd præmissæ ab Aristotele vocentur priores, & quia etiam eas dixi veras esse causas, causa autem semper præcedere debet suum effectum eoq; esse aliquomodo prior, hinc dubitatur qualitèr debeant esse simul, ita tamen, ut adhuc possint dici priores. Circa quam materiam quintuplex est sententia. Prima dicit, quòd assensus præmissarum debeat tempore præcedere conclusionem, ejusq; assensum: ita Capreolus & plures alii & c. Secunda asserit, quòd major debeat quidem tempore præcedere, minor tamen debeat esse simul naturâ. Tertia verò, quòd Præmissæ debeant esse simul cum conclusione, non in se, sed per habitus ex assensibus, præmissarum relictis. Quarta, quòd assensus præmissarum debeat esse, cum assensu conclusionis, non per habitum, sed per actum recordationis. Ita Connimb. 1. Post. 1. q. 4. art. 2. Quinta deniq; sententia docet, quòd præmissæ in se simpliciter debeant esse, cum assensu conclusionis. Ita D. 1. Post. q. 8. & 9. & q. 3. Prol. ac Scotistæ & Thomistæ communiter. Pro quâ sententia intelligenda anteresolutionem

Notandum, Ex Doctore supra, præmissas dupliciter posse considerari primò, ut sunt quædam simplices propositiones, non applicatæ ad se invicem, nec ordinatæ in Syllogismo, & si sic considerentur non est dubium, quin major possit esse sine minore, & utraq; sine conclusione, & e contra. Secundò, ut subsunt dispositioni Syllogistica, & in tali statu iterum dupliciter spectari possunt, primò formalitèr, ut subsunt relationi causæ in ordine ad conclusionem veluti ad effectum, secundò fundamentalitèr, ut sunt causæ fundamentalis conclusionis, in quâ consideratione spectantur, secundum proprias naturas, & ut à relatione causæ præcendant. In utraq; ergo posteriori acceptione controvertitur, an assensus præmissarum quamvis tempore prius eliciti, debeant nihilominus permanere & in eodem instanti esse cum conclusione: quo prænotato.

Dico 1. Præmissæ formalitèr spectatæ debent esse simul, non simultate solum temporis, sed etiam naturæ. Hæc est Scoti supra & communior.

Probatum: Quia præmissæ, ut dixi quæstione præcedenti sunt causæ conclusionis, sed